

LÁTHATÓ SÖTÉTSÉG

Farkas Dénes kiállítása

Molnár Ani Galéria, Budapest
2018. február 1 – március 3.

A galériába lépve meglepve látom, hogy egy faláda a hátsóját mutatja a látogatónak. A kíváncsiság persze egyből odacsalja az embert; a misztikus kubuszt megkerülve jutok el az egyetlen értelmezhető nézőpontig. A nyers faládának csak az előlapja van beüvegezve, melyen keresztül meglepő látvány tárul a néző elő. A fadoboz egyik belső oldala tükörrel borított, míg a másik két oldalán narancssárga, barokkos tapéta fut. Az alap lila, felülről egy beépített lámpa árasztja meleg, mesterséges fényét. Belül az Ilford cég egyik sárga, síkfílmű doboza árvalkodik, melynek tetejére egy fedett, gabonamagvakat tartalmazó Petri-csésze van helyezve.

Ennyi. A terem jobb oldali falán egy hátulról Led-lámpákkal megvilágított színes fotó nyújtózkodik embermagyságú keretben. A képen valamilyen üvegházi, harsány-zöld vegetációban egy magvait érlelő kalász kúszik a fény felé, szárán papírfecni fityeg, amin a 457-es szám van feltüntetve. Tehát magokat azonosítunk, dokumentálunk, archiválunk. Tudom, hogy nem az OMÉK-on (Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon) vagyok, de a tárlat dekódolásához csak a további művek ismeretében juthatunk közelebb. A terem bal sarkában pedig hét darab álló, fekete keretbe ültetett, fehér mélyített paszpartuval kiemelt, fekvő fekete-fehér fotó sorakozik. Mindegyik kép alsó harmadában egy-egy kézzel írott, angol nyelvű szöveges betét fut. A kettős osztású tér hátsó traktusában további hat fotó található, melyeknek papírlapjait korábban szándékosan összehajtogatták, majd a kiállításra kilapozták. Így megjelent az őrzés, óvás, féltés, majd pedig a bemutatás, prezentáció motívuma is.

Annak a budapesti születésű FARKAS DÉNESNEK a kiállításra érkezünk meg, aki Tallinnban él és Észtországot képviselte 2013-ban az 55. Velencei

Biennálén. Számos kiállítása között 2016-ban a Ludwig Múzeumban is bemutatta munkáit. A jelen tárlatra olyan anyagot hozott, amit a világ négy különböző magbankjában fotózott. A művész meglátogatta a Spitzbergákon található Global Seed Bank (Globális Magbank), a szentpétervári N.I.Vavilov Research Institute of Plant Industry (Növényipari Kutatóintézet), a libanoni Terbolban székelő International Center for Agricultural Research in the Dry Areas (A Száraz Területek Nemzetközi Mezőgazdasági Kutató Központja) és az American University of Beirut (A Beiruti Amerikai Egyetem) magbankjait. Mindezen magbankokat azért alapították, hogy egy világrengető katasztrófa esetén az archívumok magkészletéből újraélesszék, újateremtsek az elpusztult/kiszáradt/felégett flórát. Adja magát a bibliai párhuzam, hiszen Mózes első könyvében (Genézis, 6-9.) Noé úgy szállt szembe a Vízözönnel, hogy Isten parancsára megépítette a bárkát, amin a családján kívül a föld összes állatának két-két példányát ki tudta menekí-

teni. Növényekről szó sem volt akkoriban (Kr. e. 2.370-ben járunk), ám tudjuk, hogy a szabadjára engedett galamb másodsorra egy olajjaggal tért vissza a csőrében, azaz a növényvilág túlélte a Vízözönt. A nemes cél – a magok megmentése – megérintette a művészt, ez inspirálta fotóanyagának elkészítését. Képeihez RABIN ALAMEDDINE libanoni-arab író *An Unnecessary Woman* (Egy felesleges nő) című könyvéből adaptált – természetesen az író engedélyével – idézeteket. („A regény egy idősödő nő belső monológja, aki nyugati irodalom arabra fordításának szenteli minden idejét.” – idézet a galéria brosúrájából). PETRÁNYI ZSOLT művészettörténész a kiállítás megnyitójában hangsúlyozta, hogy „Az adaptáció kettőssége, az arra irányuló vágyakozás és abszurdítás, mélyen gyökerezik Farkas Dénes fotó- és szövegpárosításában. A magbankok, melyek célja a természet és ezzel együtt az emberiség túlélésének szolgálata, izolált építmények, ahol mesterséges körülmények között tartják életben a növényeket. Ennek analógiájaként értelmezhetők a könyvben szereplő író fordításai is – csak önmaga számára maradnak meg, egy ‘dobozt’ alkotva, az ezen kívül eső világban már nem értelmezhető a tevékenysége. Bár a cél más, az alkotás és annak elszigetelt megőrzése (create and crate) mindkét esetben megtalálható. Ambivalenciát hív elő, és egyben érdekes helyzetet teremt a természet és az emberiség alkotó és pusztító erejének összemérésére.”

A kiállítás legizgalmasabb része az a hét kép, ahol a fotók találkoznak az idézetekkel, hiszen a látvány és a verbalitás erősíti egymást, ugyanakkor valóságos értelmezési lehetőségeket is adnak. A képeken papír- és kartondobozok, műanyag kannák, zöldeges rekeszek, lefóliázott tételek sorakoznak polcokon, fém állványokon. Minden egység számozott, arab vagy ciril betűkkel feliratozott. Totális kontroll alatt működnek az intézmények anyagai, hiszen a megőrzésre szánt magok tárolóit időnként kinyitják, mintát vesznek belőlük, elültetik, hogy teszteljék azokat. (Ennek eredményét láthattuk a nagyméretű színes fotón.) Amennyiben nem működik a dolog, akkor újra begyűjtik-pótolják a sérült, életképtelen magvakat, tehát az egész rendszert forgásban tartják. A fekete-fehér fotók alatt futó angol nyelvű idézeteket – melyek felülírják, adaptálják és átértelmezik a képeket – hadd fordítsam ide, mivel egyenértékűek a képekkel: „Mindannyian megpróbáljuk kimagya-

Farkas Dénes
Látható Sötétség, 2018, kiállítás enteriőr
© Fotók: Farkas Dénes a Molnár Ani Galéria hozzájárulásával

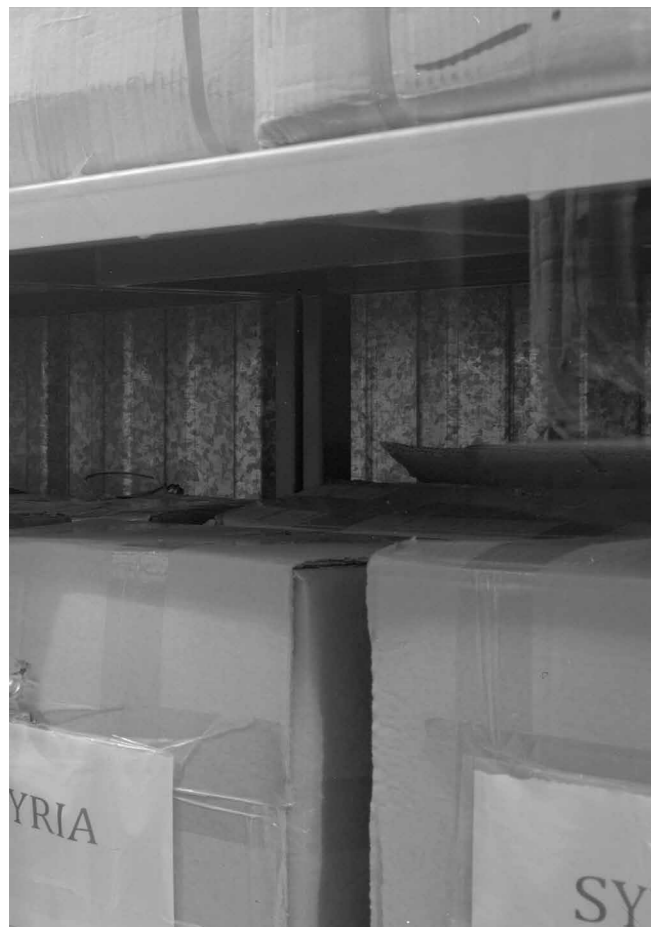

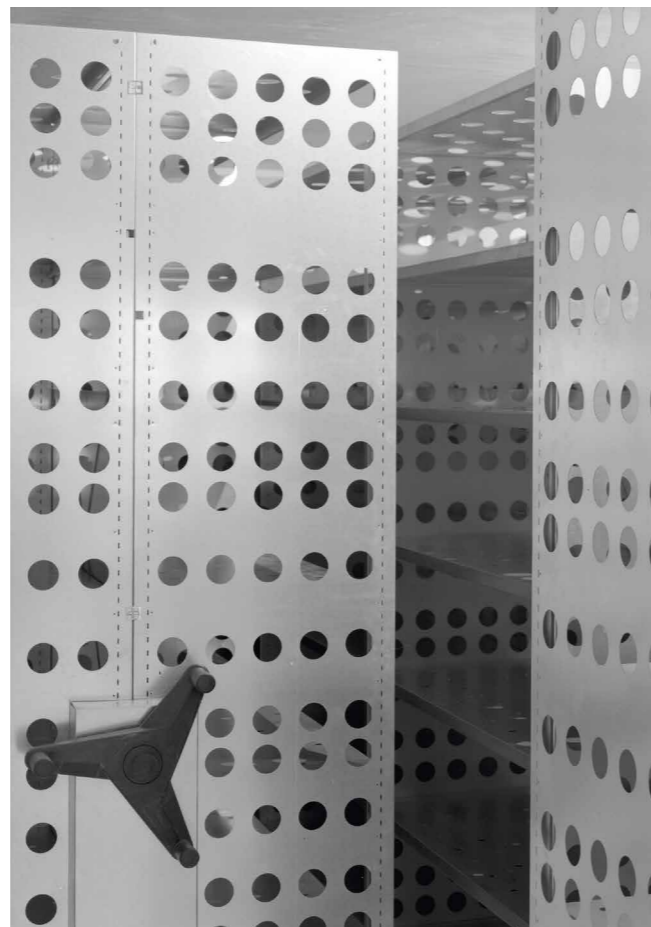
Farkas Dénes
How-to-calm-yourself-after-seeing-a-dead-body Techniques, 2017
offset print, 50x70 cm, 1/5 + installation example
© Fotó: Farkas Dénes a Molnár Ani Galéria hozzájárulásával

Farkas Dénes
How-to-calm-yourself-after-seeing-a-dead-body Techniques, 2017,
offset print, 50x70 cm, 1/5 + installation example
© Fotó: Farkas Dénes a Molnár Ani Galéria hozzájárulásával

Farkas Dénes
How-to-calm-yourself-after-seeing-a-dead-body Techniques, 2017
offset print, 50x70 cm, 1/5 + installation example
© Fotó: Farkas Dénes a Molnár Ani Galéria hozzájárulásával

Farkas Dénes
How-to-calm-yourself-after-seeing-a-dead-body Techniques, 2017
offset print, 50x70 cm, 1/5 + installation example
© Fotó: Farkas Dénes a Molnár Ani Galéria hozzájárulásával

rázni a holokauszt, Abu Ghraib vagy éppen a sabrai mészárlás megtörténtét, tagadván, hogy valaha is képesek lettünk volna ilyen borzalmas tettekre.”

„Gyertyafénynél olvastam a könyvet, miközben az ablakom alatt egymást ölték az emberek.”

„Ha azt mondtam volna, hogy heroinos zacskókat tartok a kartondobozokban, akkor kevésbé lepődött volna meg.”

„Elhalasztjuk a belélegezhetetlen sötétséget, ami nyomaszt minket.”

„Kiasom George Santayana szakállas viccét, melynek értelmében 'Akik nem tudnak emlékezni a múltra, azok arra vannak kárhoyzotva, hogy megismételjék azt.' Ám ez hiábavaló. Ez egy reménytelenül optimista idézet. Arra vagyunk kárhoyzotva, hogy megismételjük a múltat, akár emlékszünk arra, akár nem.”

„Ritkán gondoljuk azt, hogy azok a döntéseink is alakítanak minket, melyeket nem hoztunk meg, olyan események, melyek megtörténhettek volna, de nem történtek meg, vagy választásaink hiánya, egyébként ami azt illeti.”

„Semmilyen veszteség nem fáj bántóbban, mint az a veszteség, ami megtörténhetett volna. Semmilyen nosztalgia nem fájóbb, mint az olyan dolgok iránti nosztalgia, amik sohasem léteztek.”

Így már értem Farkas Dénes szöveges betéteinek kiválasztását.

A galéria hátsó terében található további hat fotó többnyire közeli, ugyanezekben a helyszíneken ugyanezt a tematikát dolgozza fel, de itt már nem található a képekhez párosított idézetek.

A látogató ugyan kaphat a kezébe egy ismeretöt a kiállításról, de a falakon, a művek alatt sehol nincsenek a helyszínekkkel és az időpontokkal megjelölt képcímek. A bajom csupán annyi, hogy a gondolatébresztő, többször bölcsességgel átítatott idézeteknek sem leltem a fordítását. Tudom, hogy Farkas Dénes a nemzetközi kontextusban képzei el (jogosan!) művészetét, de valószínűsítem, hogy a VIII. kerületi galériába látogatók nem mindegyike beszél angolul. A visszacsatolást hiányolom: nem értem, hogy egy dokumentált anyagot miért nem lehet dokumentálni.

Ugyanakkor a kiállítás koncepciója következetes, majdnem hibátlan. A kiállítás üzenete szofisztikált, lélekemelő. A kiállítás látványvilága viszont steril, másodlagos. Számomra csak egyetlen kérdés maradt hátra: az Armageddon után lesz-e még emberi kéz, ami el tudja iltetni ezeket a magokat?

Látható Sötétség, 2018, kiállítás enteriőr © Fotó: Farkas Dénes a Molnár Ani Galéria hozzájárulásával

Farkas Dénes
How-to-calm-yourself-after-seeing-a-dead-body Techniques, 2017, lightbox, 154x204x28 cm, 1/5 + installation example
© Fotó: Farkas Dénes a Molnár Ani Galéria hozzájárulásával

